LÉLEK — AZ AMERIKAI KONTINENSEN

IRTA: REV. L. D. MOSONYI, BUFFALO, N. Y.

(Kanada lelke, társadalmi, kulturális berendezkedése, egész civilizációja annyira rokon Amerikáéval, hogy a válaszfalat legtöbbször már nem is lehet felfedezni a kettő között. Ezért tartjuk érdekesnek és értékesnek az alábbi megvilágitást, melyben a cikkiró a szomszédállam egyes érdekes problémáit tárja a szemünk elé.)

AMERIKA ERKÖLCSI ÉRTÉKEI

Sokan ugy fogják fel az amerikai életet, mint egy óriás gépet, mely a dollárt termeli. Szerintük nincs benne lélek, érzés, müvészet, irgalom. Mindent a dollár mozgat, ugyis, mint hajtó erő és mint végső cél.

Ez a világszemlélet hasonlit a koldusnak gondolkozásához, aki lopva betekint az ablakon át gazdag szomszédjának házába. A szegény koldusnak szemét elfutja saját nyomoruságának könnye, nem lát, csak egy szó tólul ajkára: gazdagság, vagyon, pénz kellene nekem, ez tenne engem is boldoggá. A forradalmi időkben láttuk, hogy a szegény, nyomorult koldusok betolakodtak a palotákba, az ő képzelt mennyországukba és sajnos csakhamar átváltoztatták azt saját nyomoruságuk piszkos poklává.

A nyomor koldusairól beszélek, hogy ezekben hiányzik valami erkölcsi érték, erő, ami az emberi jólétnek szükségszerü alapja. A mindennapi kenyér munkás szegényeiben meglehet és meg kell lennie eme erkölcsi erőnek, mely őket még mostoha viszonyok között is fenn tartja az emberi szinvonalon, sőt munkával és szerencsével előre viszi őket.

Ha bennünk is vannak erkölcsi értékek és ilyen szemekkel tekintünk az amerikai élet mélyére, akkor meglátjuk annak igazi mozgató erőit: erkölcsi értékeit. Akkor a dollár magas árfolyama csak eme erkölcsi erők magas szintjének kifejezője.

Vannak alkalmak, mikor az élet jobban megnyitja számunkra mélységeit. Ilyen alkalomnak tekinthetjük Amerikában a mostani elnökválasztás küzdelmét. Az országnak két legkiválóbb férfia tárja fel program beszédében Amerika lelkét, értékeit szószoros értelemben mindenki elé a rádión és sajtón keresztül.

Figyeljük meg, hogy azok lelkében, hogyan tükröződik az amerikai élet.

AMERIKAI JÓLÉT

Más országok csak most iparkodnak visszanyerni a kivitelnek háboru előtti arányát, Amerika jelen kivitele a békebelit 58%-kal tuliszárnyalja. De Amerika igazi haladásának bizonyitéka a biztonság, jólét és további jó alkalmak, ami eljutott az átlagos amerikai otthonokba. Az utóbbi nyolc évben a népesség 8%-kal szaporodott. Mégis a nemzeti összjövedelem több, mint 30 billió dollárral, vagyis több, mint 45%-kal növekedett. A termelés és fogyasztás 25%-kal növekedett. Könnyen kimutatható, hogy mind eme gyarapodás az egész nép széles rétegeibe oszlott.

A háztulajdonosok száma szaporodott. Mig a családok száma csak 2,300,000-rel szaporodott, addig több, mint 3 és fél millió uj és jobb családi otthont épittettek. Eme rövid idő alatt körülbelül kilenc millió otthonba vezették be a villanyt és könnyitették meg a háziasszonyok életét sok nehéz vesződéstől. Az idő és a távolság akadályait elháritották és az életet szabadabbá és tágabbá tették, hogy felszereltek további hat millió telefont, beállitottak hét millió rádiót és forgalomba hoztak 14 millió automobilt. Városainkban nagyszerü épületeket emelnek, parkokat és játéktereket létesitenek. A vidéket nagyszerü uthálózat köti össze.

Megkétszereztük a villanyos erő felhasználását és ezáltal sok veritéket törültünk le a mi férfiaink hátáról. A napszám vásárló ereje állandóan növekedett. A munkaidőt leszállitották. A tizenkét órás munkanapot egészen eltörölték. Az ipar és kereskedelem helyzete megszilárdult. A munkások alkalmazása állandósult. A munkahiány fenyegető veszedelme enyészőben van.

Sokat jelent ez a haladás az amerikai gyermekek javára. Jövő érvényesülésük utjai kiszélesülnek. Mig a népesség csak 8%-kal szaporodott, a népiskolákban a növendékek száma 11, a középiskolákban 66, a felsőiskolákban 75%-kal növekedett.

Mindemellett a bankbetétek és életbiztositások összege megkétszereződött.

Ez a tömör leirás mutatja, hogy az amerikai jólét igaz erkölcsi alapokra támaszkodik. Az egész nép életének szinvonalát emeli.

A FARMER ÉLET ERKÖLCSI ALAPJA

Ma Amerikában a földmivelés kérdése a legégetőbb. Közvetlen érinti a nemzet egyharmadát és közvetve az egész nemzetet. Müvelődésünk haladása az utóbbi ötven évben oda irányult hogy a termelési egységek arányait nagyitsák és ezáltal a termelés költségeit leszoritsák és áru forgalmazását megkönnyitsék. De a földmüvelést nem nagy farmok által kell nagyobb egységekbe beszervezni. A farmer megmutatta, hogy eredményesebb bé teheti munkáját nagy üzem nélkül is. A farmer ma ugyanannyi hold földön, ugyanannyi munkaerővel 20%-kal többet termel, mint nyolc év előtt. A földmüvelés maradjon továbbra is egyéni vállalkozás kis üzemben és magántulajdonban. A farm több, mint egy vállalat: a földmüvelés élet hivatás. Nem akarjuk tömeg gyártássá átalakitani.

Ha tehát a földmüvelés helyzetét nagyobbarányu beszervezés által akarjuk megjavitani, ezt ne a farmokon eszközöljük, hanem a terméyek forgalmazásánál. Sokat tettek ez irányban a földmüvelő szövetkezetek.

Vonaton való szállitás nagyon költséges, ki kell fejleszteni az olcsóbb vizi utakat. Nemzeti pénzügyi segitséggel központot kell létesiteni a földmüvelési termékek árainak szabályozására.

Az óhazai földmüves falu teljesen ismeretlen Amerikában. Az itteni rendszert az óhazai tanyai világhoz lehet hasonlitani. Az átlagos kis birtokok hatvan holdasak, mindegyiken ván a lakóház és gazdasági épületek. Mindezek évszázados családi fészkek. Jobbágyság sose volt.

A farmoknak továbbra is családi fészkeknek kell maradni. A farmon az egész család talál munkát és megélhetést. A farmer nem tud alkalmazni állandó napszámos munka erőt oly magas béren, mint a gyárak. Sőt maguk a farmerek néznek időszakos munka után a városban. A farmerek ut, gépkocsi, rádió, iskola által egészen bekapcsolódnak az élet haladásába.

Kezdtek óriás farmokat gyárszerü üzemre berendezni. Éppen ezekkel szemben kell a farmoknak, mint családi fészkeknek erkölcsi értékét megmenteni.

Az amerikai föld bőség mellett ismeretlen fogalom az alapitványi földek és a földbe fektetett kapitalizmus.

GYUJTOGAT A NAPSUGÁR

Nova Scotia szigetén titokzatos módon kigyulladt és porráégett egy Andover városi nagykereskedés. A biztositótársaság szerette volna rábizonyitani a gyujtogatás vádját a cég valamelyik alkalmazottjára, hogy az ötvenezer dollár kártérités ne kelljen kifizetnie. A legtüzetesebb nyomozás során sem sikerült senkit gyanuba keverniök s már már föladtak a tettes kézrekeritésének reményével, amikor a füstölgő romokon helyszini szemlét tartó bizottság egyik tagja valami titokzatos forróságot érzett az arcán. Kiderült, hogy az egyik szomszédos lakóház egyik ablakából sugárzik a titokzatos fény. Benyitottak a lakásba s meglepődve látták, hogy az ablakon levő homoru borotválkozó tükör re eső napsugár verődik a tüzvész szinhelyére és minden valószinüség szerint ez a véletlen okozta a tüzkatasztrófát.

THE ONES WHO NEVER GROW OLD

A very interesting article has been published in one of the recent issues of the Daily Mail, written by Eugene Rákosi the doyen of the Hungarian playwrights, dramatist and newspaper-men. Mr. Rákosi, though eighty six years old has yet retained his youthful vigour and is still actively participating in the public and political life of our country. He is at present on an extended visit in England and it was there that he wrote the article we are referring to; really in answer to the many inquiries as to „how he was able to retain his vitality and youthful spirit."

In his article Mr. Rákosi gives a brief outline of his own life and then draws a striking parallel between his own case and that of his beloved fatherland. He shows us that Hungary has survived in spite of vicissitudes which have threatened to overwhelm her during the past thousand years. She stemmed the onrush of every race that forced its way from Asia to Europe. And she had to be ever on the alert in her defence of her sacred liberty against the encroachments of the German Emperors who were ruling Austria. A trail of blood and disasters cut across her past. But the Hungarian Nation was ever courageous, generous, liberty-loving, and in the East of Europe peace and order depended upon whether the strength, the suzerainity, the frontiers of the Hungarian Kingdom were left unimpaired.

Hungary had in turns been conquered, subjugated, dismembered. But Phoenix-like she always sprung into new life. She never grew old, she is young even to-day. He who in misfortune, does not loose faith in himself, but retains his ancient character, cannot age.

And look at Hungary to-day.

Dismembered, mutilated, crushed to the ground, yet you see nobody in despair. An air of youthful spirit, of hope and achievment permeats every body and everything. The outlook maybe dark to-day, but there is always a rosy to-morrow. Everyone of us is but a common soldier, fighting for the greatest cause, the righting of our injustices. We have succeeded in bringing our cause to the notice of the civilized world. People are no longer ignorant of Hungary's fate. And our cause gains new friends every day. The world has at last realized that we have been unjustly punished, ank those who thought to exterminate our national feeling and political exsistence can see that in their blind hatred they have accomplished the opposite from what they hoped to achieve. To-day every little child is cognizant of his country's fate and he is growing up into a true and loyal patriot. They try in vain to suppress our language and customs in the territories robbed from our fatherland, and though it is forbidden to speak Hungarian in public, yet they cannot forbid us to speak in our own language to our God And this God is just and merciful. He will give us strength in these trying days, as he has given us strength in the past under similar conditions to endure our trials and tribulations with true Christian spirit. But he also gives us hope for a better and brighter future. The day will come, we all know and feel, when the Hungarian tricolor will again wave from the mountain tops representod in our coat of arms and when the four rivers will again flow trough Hungarian territory. And until that day shall arrive, let us keep up our spirits and let us remember what one of our great poets aptly sang:

— Nought is lost in misfortune,
while despair is frowned upon!

•

EZT A CIKKET ADJA AT ANGOL ISMERŐSEINEK OLVASAS VEGETT ÉS SZEREZZEN LEGALABB EGY UJ BARATOT A FÖLDRETIPORT MAGYARSÁG ÜGYENEK!

A ROMÁN KÉRDÉS MEGOLDÁSA

Mi magyarok régen törjük már a fejünket azon, hogy miképpen lehetne megszabadulni a trianoni békében nyakunkra szabaditott „hóditóktól", akik brutális eszközökkel, lassu tüzön piritják elszakitott véreinket. De hogy nemcsak nekünk fáj ez s nemcsak a mi számunkra fontos ez a kérdés, azt bebizonyitotta a magyar-román optánspör, melynek folyamán csupán arról volt szó, hogy a magyaroktól elraboit földekért, ha sokat nem is tudnak — jobban mondva a karnak, — legalább valamit fizessenek a románok. Ebbe is beletörött a Népszövetség bicskája — ugyan mi történnék akkor, ha az elnyomott magyarok helyzetének igazságos megoldásáról és a megszállott területek magyarlakta részének visszacsatolásáról lenne szó?!

De amit a legagyafurtabb diplomaták sem tudtak dülőre juttatni, ime gyökeresen elintézi azt egy román megszállott területről Kanadába szakadt honfitársunk, aki szerkesztőségünkhöz irt levelében a következőket mondja:

— Nekünk csupán azért kellett ott hagynunk szülőföldünket, mert magyarok voltunk és magyaroknak vallottuk magunkat. Hát nem is leszünk mi egy olyan utolsó nációnak a szolgái, akik a magyar uralom alatt rendhez és tisztességes megélhetéshez voltunk szokva. A románok bejövetele óta megbénult a gazdasági élet egész Erdélyben, nem is csoda, mert hiszen a tizennyolc féle adó beszolgáltatása után nem marad a gazdának többje a keresete egy negyedrészénél. Az iparosok sem jártak jobban az oláhokkal. Cekély jövedelmük kétharmadát nekik is adóként kell az államnak fizetniök.

— Nekünk az fáj legjobban, hogy éppen egy ilyen nép zsákmányolja el családaink kezéből a mindennapi kenyeret. Ezért tehát csak egy pillanatra várunk, amikor ismét, mint támadó fél megdördülnek Csonkamagyarország fegyverei, aminek hallatára nemcsak Erdélyből, hanem 24 óra alatt, Isten uccse, még Romániából is kiverjük az oláhokat!

Mi is ugy hisszük, hogy a sok huza-vona után végül mégis csak ez lesz az egyetlen megoldás.

Kedves Honfitárs!

A Kanadai Magyar Ujság minden ügyes-bajos dolgodban segit, tanáccsal ellát. Pártold saját lapodat: a Kanadai Magyar Ujságot!

A SIRÓ ÉS A KACAGÓ NŐ

IRTA ZILAHY LAJOS

Alkonyat felé érkeztem meg a Grand Palace szállodába, a szoba, amelybe a zöldköténves szolga felvitte a kofferjeimet, az ötszögü Breltia-térre nyilott. Va csora után, mikor felmentem a szobámba, meggyujtottam az éj jeliszekrény fölött a kis csipkeernyős villanylámpát s egy fur csa, régi könyvet kezdtem olvasni, amit valaki Bécsen tul a vasuti kocsi hálójában felejtett. R. S. regénye: A boldogság fuvolája.

Lefekvéskor, mielőtt elalszom mindig olvasni szoktam. Elfárasztott az unalmas regény, fél behagytam az olvasást, fáradt kezemben a földig csüngettem a régi könyvet. Igy feküdtem hanyatt és mozdulatlanul, a menynyezetet néztem, amelyre a kis villanylámpa feldobálta a csipkeernyő árnyék-araleszkjeit. S hanyatt feküdtem és egy magá nyos hotelszoba mélységes mély csendje vett körül. A csend a mellemre térdelt és nyomta a két vállamat, mint egy láthatatlan birkozó.

...Egyszerre egy halk, fáradt köhögést hallottam. Csak enynyit:

— Khm ...

Riadtan és tágranyilt szemekkel néztem körül, az emberi hang oly közelről hallattszott, mintha az ágy alatt, vagy a szekrényben lett volna valaki. A köhögés megismétlődött, női köhögés volt.

Megnyugodtam. A másik szobában köhögött valaki, a falak olyan papirvékonyak egy ilyen szállodában, hogy minden parányi hang áthallatszik. Fülelni kezdtem, hallottam, hogy a nő vetkőzik. A két cipője egymásután koppant, mikor vetette. A szoknyája suhogott, mikor lehuzta. Selyem harisnyáját — ezt már csak sejtettem — nesztelenül hámozta le a lábáról.

Két arasznyira volt tőlem a nő, csak ez a vékony papirfal választott el bennünket. A tekintetemmel szinte átfurtam a falat, lélekzetemet visszafojtva figyeltem. Vajjon ki lehet, milyen lehet ez az ismeretlen nő egy félméternyire tőlem itt ebben az idegen hotelben?

Hallottam, amint a nő beledobta magát az ágyba és a ruganyok feljajdultak. Egy percig csönd, — nem tudom, mit csinált ezalatt — aztán egy halk kattanás: eloltotta a villanylámpát. Hánykolódott és sóhajtott. A sóhajtásából megállapitottam hogy nem lehet több huszonkét esztendősnél. Csak ifju nők sóhajtanak ilyen forrón, ilyen hevesen, szinte fuldokolva, mélyen a szivükre sziva ismeretlen bánatukat. Hallottam, — szinte láttam, — hogy ifju kis melle ilyen sóhajtás alatt mohón emelkedik, aztán hirtelen elcsendesül. Sokat sóhajtott, nagy bánata lehetett.

— Ki lehetett ez a nő, miféle bánat van belül a mellében, mint egy sötét skatulyában?

Most abbamaradt a sóhajtás, ujra csend lett, mintha óriás, fekete bársonyfüggönyöket huztak volna szét nesztelenül. Aztán megint hallatszott valami, — egy furcsa, makogó hang, szaggatva és tördelve, — elcsendesült, ujra kezdődött — szent Isten, ez a nő sir!

Meredt szemekkel néztem a falat, most már világosan láttam a nő arcát, olyan világosan láttam, hogy ez több volt már, mint képzelet, sápadt alélt arca mélyen a párnákba süllyedt, félig kinyilt szeme tele volt homállyal, megoldott, szintelen barna haja lecsüngött, szétterült a paplanon. Folyt a könnye, két tüzes csik szántotta az arcát s láttam a szivét, amint vergődik vonaglik és ismeretlen fájdalom rozsdás kése van belefeszitve.

Szerettem volna kinyujtani a kezemet a sötét falon át az ismeretlen nő felé, eltakarni a haját az arcából, az arca felé hajolni és megkeresni csüggedt kezét.

— Ne sirjon Nagysád ... Én nem tudom miért sir, de higyje el, kérem, nem érdemes sirni ... Nem merem megkérdezni magától, miért sir, nem tudom megvigasztalni magát, én magam is olyán furcsán érzem magamat, — de hát miért sir?

Aztán odaát elcsendesült a sirás. Elaludt, de lehet, hogy épen elfáradt, kimerült. Megnéztem az órát: féltizenegy.

Vajjon, mi fáj ennek a hölgynek? ... Nem, — nem lehet szerelem — a szerelem nem igy sir A szerelmnek sirása boldog sirás, ennek a hölgynek a sirása boldogtalan sirás volt. Nem tudom. Talán mégis szerelem. A szerelem és még valami más.

Ez a nő bizonyára rut. Biztos hogy valami testi hibája van — sántának aligha sánta, mert ezt meghallottam volna, mikor lefekvés előtt egy-két lépést tett a szobában. Talán a keze hiányzik? Szabályosan vetkezett és a cipőjét gyorsan két kézzel füzte ki. Bizonyára förtelmesen rut, valami szerencsétlenség után egyetlen nagy sebforradás lett az arca ... Aligha az ilyen emberek csöndesen szomoruak. Pupos! ... Pupos nők ben és férfiakban tapasztaltam ilyen vad indulatot. Bizonyára pupos!

...Milyen különös. Hát vajjon balfelől a másik szobában, kik lakhatnak?

Fülelni kezdtem, — a csend és a magány elszabaditja az ember fantáziáját. Ez a furcsa madár nem tud megmaradni egy bezárt szobában, átvergődik a falakon.

Tizenegy óra előtt megnyilt az ajtó, a lakók hazaérkeztek. Ketten voltak, mind a kettő nő. A vékonyabb hang mamának szólitotta a vastagabb hangot. Vidámnak, jókedvüek voltak, szinházból jöttek, az előadásról beszélgettek. Suttogva és viszszafojtva, de mégis minden szó áthallatszott. A kislány — tizennyolc esztendősnek mutatkozott a falon át — jókedvü, életrevaló kis fruska lehetett, nem tudott két szót kimondani anélkül, hogy el ne kacagta volna magát. A mondata végén mindig ott csilingelt a kacagása, mint egy ezüstcsengetyü. Az anyja már lefeküdt, ő még a szobában szaladgált, hallottam kis meztelen lábainak topogását. Folyton beszélt, folyton csicsergett, a szája a szavak édes mézével volt tele. Vizet töltött, a viz gyorsan kortyogott az üveg nyakán, csobogva hullott a pohárba. A keze megcsuszhatott, mert halkan, vidáman elsikoltotta magát.

Aztán lefeküdtek, — egy halk kattanás — eloltották a villanyt